

Barne- og likestillingsdepartementet
Postboks 8036 Dep

0030 OSLO

Deres referanse
200604595-/MGI

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
08/00849-2 /KBE

Dato
30. juli 2008

Høringsnotat - Barne og likestillingsdepartementet - Utredning om gjeldsregister i Norge

Datatilsynet viser til høringsbrevet datert 09.05.2008 og den vedlagte utredningen "Utredning om gjeldsregister i Norge". Utredningen skisserer ulike fordeler og ulemper med et gjeldsregister, uten at det konkluderes i den ene eller andre retningen. Formålet med et slikt register er i følge departementet: "å styrke grunnlaget for finansinstitusjonenes kredittvurdering for derved å motvirke gjeldsproblemer blant private hushold."

Barne- og likestillingsdepartementet ber om synspunkter knyttet til spørsmålet om det bør etableres et sentralt gjeldsregister over myndige privatpersoners lånesaldoer i Norge. Videre ber departementet om høringsinstansenes vurdering av forholdet mellom et gjeldsregister og personvern hensyn, hvem som skal ha tilgang dersom det blir opprettet og hvordan et slikt register eventuelt skal organiseres.

Oppsummering av Datatilsynets synspunkter

Formålet med et sentralt gjeldsregister vil være et uforholdsmessig tiltak fordi det vil hjelpe svært få, og samtidig være en personvernulempe for de aller fleste som blir tvunget til være registrert. Et sentralt gjeldsregister vil ikke kunne oppnå en tilfredsstillende opplysningskvalitet. For det første vil det være flere typer av gjeld som ikke vil bli registrert. For det andre vil det være umulig å sikre at registeret til enhver tid er oppdatert.

Generelt

En drøftelse om hvorvidt det bør opprettes et gjeldsregister eller ikke, er ikke nytt for Datatilsynet. Tilsynet har vært, og er fortsatt, en sterk motstander av et slikt nasjonalt register og er overrasket over at debatten igjen er vekket til liv.

Tilsynet er av den oppfatning at et sentralt gjeldsregister vil føre til et så stort innhugg i personvernet, at det ikke vil være mulig å oppveie de negative aspektene et register fører med seg på andre måter. Datatilsynet finner derfor ingen grunn til å gi uttrykk for hvordan personvernet kan ivaretas på en best mulig måte dersom et gjeldsregister blir opprettet. Noen få ord om tilgang vil likevel bli presentert til slutt.

Datatilsynet er av den oppfatning at et gjeldsregister vil stride mot grunnleggende personvernprinsipper, herunder særlig hensynet til tilfredsstillende opplysningskvalitet og proporsjonalitet. Personvernprinsippene er forankret både i personverndirektivet (Europaparlamentets og rådsdirektiv 95/46/EF) og i personopplysningsloven. En opprettelse av et sentralt gjeldsregister vil således ikke bare kollidere med norsk rett, men også europeisk rett.

Proporsjonalitet – riktig tiltak for å forhindre gjeldsproblemer?

Et nasjonalt gjeldsregister vil være et register som inneholder løpende gjeldsforpliktelser til alle myndige nordmenn. Det er tilsynets erfaring at opplysning om ens private økonomi betraktes som svært følsomme opplysninger. Dersom et gjeldsregister skal opprettes må dette skje med hjemmel i lov, som det også fremgår av utredningen. Det betyr at det ikke vil være frivillig å være registrert i et gjeldsregister. Tilsynet mener derfor at det skal svært tungtveiende grunner til for å opprette et register over alle nordmenn sine gjeldsforpliktelser.

Slik systemet er i dag, plikter den som søker om lån å oppgi sin totale gjeld. Slik bør det fortsatt være. Som det fremgår av utredningen på side 20: "Et gjeldsregister vil bare kunne hindre at en andel av gruppen som misligholder påtar seg for mye gjeld." Gjeldsregisteret vil hjelpe svært få, herunder de som har behov for å bli beskyttet mot seg selv og mot at de bevisst oppgir ukorrekte tall til finansinstitusjonen. Gjeldsregisteret vil følgelig ikke være en fordel for det store flertallet som ikke bevisst oppgir gale tall til finansinstitusjoner, men som likevel vil måtte innfinne seg meg å stå oppført i registeret. For de aller fleste vil et gjeldsregister være personvernkrekende. To ansatte i Datatilsynet har skrevet en kronikk i Aftenposten 03.05.2007 "Å skyte spurv med kanoner" om dette temaet. I kronikken, som er vedlagt i kopi, vises det til tall fra Kredittilsynets rapport for tilstanden i finansmarkedet i 2006, som indikerer et tapstall for forbrukslån på 0,8%. Det uttales videre at "Formålet med registeret blir altså å hindre at folk lyver om sin totale gjeld og at finansinstitusjoner unngår et marginalt tap".

Et gjeldsregister vil trolig heller ikke medføre at alle gjeldsproblemer forsvinner. Det kan være årsaker som inntreffer etter at gjelden er stiftet, som fører til at en person får økonomiske problemer. Eksempler på slike forhold kan være samlivsbrudd, sykdom eller at en person mister sin faste økonomiske inntekt.

Det følger av personverndirektivets artikkel 6 nummer 1 bokstav c, at personopplysningene skal være adekvate, relevante og ikke for omfattende i forhold til de formål de er innsamlet for og/eller senere behandles for. Bestemmelsen er implementert i norsk rett i personopplysningslovens § 11 bokstav d. Det er Datatilsynets klare oppfatning at et gjeldsregister vil kollidere med de her nevnte bestemmelsene. Et gjeldsregister vil kunne hjelpe de få som ikke har orden i egen økonomi og beskytte disse mot å ta opp mer lån som de egentlig ikke kan betale. Det vil hjelpe svært få, og samtidig være en ulempe for resten. Et sentralt gjeldsregister vil opplagt være uproporsjonalt.

Opplysningskvalitet

At personopplysninger skal være korrekte og oppdaterte følger av personopplysningslovens § 11 bokstav d. Denne bestemmelsen implementerer personverndirektivet artikkel 6 nummer 1 bokstav e. De fleste betydelige gjeldsposter nedbetales ved hjelp av avtaler om avdrag. For at registeret skal ha en tilfredstillende kvalitet, bør de som rapporterer inn gjeld løpende måtte rapportere inn nedbetalinger. Oppdateringer må skje av de samme som rapporterer inn, og det kan i alle fall ikke påligge lånekunden selv å rapportere inn nedbetalinger. Slik Datatilsynet ser det, vil det være umulig å sikre at et gjeldsregister til en hver tid er oppdatert.

Det følger videre av de ovenfor nevnte bestemmelsene at opplysningene som registreres skal være tilstrekkelig og dekkende for det de skal representerer, herunder så fullstendige som formålet krever.

For at et gjeldsregister skal gi et dekkende bilde av lånesøkerens gjeldsforhold, må registeret inneholde en oversikt over all gjeld som hver og en har. Det vil opplagt være vanskelig å få med gjeld fra private lånegivere som venner og familie, gjeld i utlandet, fra arbeidsgiver med mer. Datatilsynet er av en oppfatning at det vil være umulig å kunne inkludere all gjeld som en enkelperson måtte ha. Et register som ikke kan bli fullstendig og holde tilfredstillende kvalitet bør heller ikke opprettes.

Tilgang

Dersom et gjeldsregister mot disse motforestillingene likevel blir opprettet, vil tilsynet påpeke at det kun bør være finansinstitusjoner som behandler en lånesøknad som kan få tilgang. Det bør videre ikke være tilgjengelig for kredittopplysningsforetakene, fordi foretakene vil kunne utlevere opplysninger til alle som har et ”saklig behov” for en kredittvurdering i henhold personopplysningsforskriftens § 4-3 første ledd. Datatilsynet finner at mange som har tilgang til en kredittopplysningsdatabase, ikke har behov for alle gjeldspostene til en person. Det vil ikke være riktig om forsikringsselskaper, leverandører av tele- og strømprodukter eller journalister får tilgang til den totale gjeldsforpliktelsen som den potensielle kunden har.

Med hilsen

Georg Apenes
direktør

Katrine Berg Blixrud
seniorrådgiver

Kopi: Fornyings- og Administrasjonsdepartementet, v/Statsforvaltningsavdelingen,
Pb 8004 Dep, 0030 Oslo

Vedlegg: kopi av kronikk i Aftenposten 03.05.2007 ”Å skyte spurv med kanoner”